

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “การจัดการ ควบคุม และต้อรองของนักรการเมืองหญิงในประเด็นเรื่องเพศ : ผ่านการศึกษาเรื่องข่าวลือเชิงขู้สาว” ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาปรับใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการอธิบายปรากฏการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มคนที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงซึ่งในการศึกษาครั้งนี้หมายถึงนักรการเมืองหญิง รวมทั้งผู้ที่มีบทบาทต่อความคิดเห็นของคนในสังคมซึ่งสามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาได้เป็นอย่างดี จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การพรรณนาภายใต้กรอบแนวคิด การวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่

วิธีการศึกษา

เนื่องจากการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์ของนักรการเมืองหญิงซึ่งได้รับผลกระทบจากการโจมตีเรื่องข่าวลือ นักวิชาการด้านสตรีศึกษา และนักสื่อสารมวลชนในเรื่องของการจัดการ ควบคุม และต้อรองในประเด็นเรื่องเพศ ผ่านการศึกษาเรื่อง ข่าวลือ รวมถึงเพื่อศึกษาถึงการจัดการ ควบคุม และต้อรองในเรื่องข่าวลือของนักรการเมืองหญิง วิธีการศึกษามีดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Survey) เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่เป็นข้อมูลเชิงปฐมภูมิและข้อมูลเชิงทุติยภูมิ ซึ่งได้แก่ หนังสือ งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง วิทยานิพนธ์ สิ่งตีพิมพ์ รวมถึงบทความในนิตยสาร วารสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ นอกจากนี้ยังหมายรวมถึง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น อินเทอร์เน็ต ซึ่งในส่วนของแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตนั้น เน้นในส่วนของข้อแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชน นักวิจารณ์ที่มีต่อประเด็นเรื่องการถูกโจมตีข่าวลือในเชิงขู้สาวของนักรการเมืองหญิง ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงพื้นฐานและนำข้อมูลเหล่านั้นมาประมวลผลให้เกิดความสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. การศึกษาเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับนักการเมืองหญิงที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการโจมตีข่าวลือในเชิงชู้สาว รวมถึงบุคคลที่มีบทบาทและอิทธิพลทางความคิดต่อคนในสังคมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์และตีความ โดยเริ่มต้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ นักการเมืองหญิง การควบคุมเรื่องเพศที่เกิดขึ้นกับผู้หญิง ภาพลักษณ์ของนักการเมืองและทัศนคติของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองทั้งหญิงและชายย้อนหลังเป็นระยะเวลา 10 ปี (ระหว่างปี 2539-2550) เพื่อสำรวจความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้องตามที่ปรากฏในสื่อต่าง ๆ เช่น บทความทางวิชาการ งานวิจัย หนังสือพิมพ์ รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อต่าง ๆ ในการศึกษาครั้งนี้ เลือเฉพาะกรณีนักการเมืองหญิงที่ถูกโจมตีด้วยข่าวลือในเชิงชู้สาวซึ่งถือเป็นเรื่องที่สามารถส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของการเป็นนักการเมืองที่ดีและความน่าเชื่อถือ รวมทั้งส่งผลกระทบต่อกรอบของความเป็นผู้หญิงดี

ปัญหาอุปสรรคของการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

อย่างไรก็ตาม ในส่วนของขั้นตอนการเก็บข้อมูลภาคสนามนั้น ผู้ศึกษาเริ่มต้นจากการติดต่อขออนุญาตนักการเมืองหญิงทั้ง 6 ท่าน เพื่อเข้าไปสัมภาษณ์ แต่เนื่องจากในช่วงเวลาของการเก็บข้อมูลดังกล่าวเป็นช่วงเวลาที่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) ทำการปฏิวัติรัฐประหาร คณะรัฐบาลของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ซึ่งส่งผลให้ระบบการเมืองในช่วงเวลานั้นต้องหยุดชะงักลง และนักการเมืองต้องพ้นสภาพจากตำแหน่งทางการเมือง จึงทำให้การเก็บข้อมูลภาคสนามต้องขยายระยะเวลาไปอย่างไร้กำหนด เนื่องจากกลุ่มประชากรศึกษาในครั้งนี้ ประกอบด้วยบุคคลที่มีตำแหน่งในคณะรัฐบาล นักการเมืองในสังกัดพรรคไทยรักไทยของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น รวมถึงนักการเมืองหญิงในพรรคการเมืองอื่น ๆ ซึ่งแม้ว่าจะพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองแล้ว แต่ก็ยังมีภารกิจส่วนตัวที่ต้องดำเนินการทั้งในเรื่องของธุรกิจ การประชุม หรือการพักผ่อนในต่างประเทศ จึงทำให้มีเวลาที่ค่อนข้างจำกัด เรียกได้ว่าไม่แตกต่างจากเมื่อสมัยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้น ปัญหาประการแรกที่ผู้ศึกษาต้องเผชิญก็คือเรื่องของกรอบเวลาของกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีค่อนข้างจำกัด อย่างไรก็ตาม สำหรับผู้ศึกษาแล้ว ปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้ระยะเวลาในการขอเข้าสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างค่อนข้างที่จะใช้ระยะเวลานาน ก็คือประเด็นในเรื่องของวิถยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของข่าวลือในเชิงชู้สาว ก็อาจจะทำให้นักการเมืองหญิงต้องการไตร่ตรองมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการให้ข้อคิดเห็นหรือการพูดถึงประสบการณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องทางเพศถือเป็นเรื่องที่เปราะบางต่อ

ความรู้สึก ภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของนักการเมือง รวมถึงการมอง การตีความ และการรับรู้ของบุคคลภายนอก จึงทำให้การตัดสินใจให้ข้อมูลไม่สามารถทำได้โดยง่าย และในเบื้องต้นมีนักการเมืองหญิงที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบปฏิเสธการให้สัมภาษณ์ เนื่องจากไม่ต้องการที่จะย้อนกลับไปพูดถึงประสบการณ์ในช่วงที่ผ่านมา แต่ภายหลังจากที่ผู้ศึกษาได้มีโอกาสชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาซึ่งเน้นเรื่องการเสริมพลัง (Empowerment) ของผู้หญิงในพื้นที่ทางการเมืองโดยมิได้มีความตั้งใจที่จะเน้นการศึกษาในเรื่องของข้อเท็จจริงจากกรณีข่าวลือดังกล่าว ทำให้ผู้ศึกษาได้รับโอกาสให้เข้าสัมภาษณ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา นอกจากนี้แล้ว ผู้ศึกษายังได้มีโอกาสเดินทางไปสัมภาษณ์นักการเมืองหญิงในพื้นที่ต่างจังหวัด ซึ่งนอกเหนือจากมุมมองและทัศนคติที่มีต่อการจัดการต่อข่าวลือในเชิงข้อเท็จจริงที่ผู้ศึกษาได้รับจากนักการเมืองหญิงซึ่งเป็นประชากรศึกษาแล้ว ผู้ศึกษายังได้มีโอกาสเข้าไปเห็นและสัมผัสการใช้ชีวิตของการเป็น ส.ส. ในพื้นที่ต่างจังหวัดซึ่งถือได้ว่ามีความแตกต่างการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของ ส.ส. ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งถึงแม้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าวนักการเมืองจะพ้นจากตำแหน่งทางการเมืองแล้ว แต่ด้วยระบบการเมืองที่มีความใกล้ชิดกันระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับประชาชนในพื้นที่ จึงทำให้นักการเมืองหญิงยังคงได้รับการเชื่อถือจากประชาชนให้เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนหรือกิจกรรมภายในครอบครัว เรียกได้ว่านอกจากนักการเมืองหญิงจะได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในการเข้าไปดูผลประโยชน์ส่วนรวมแล้ว ยังได้รับการยอมรับจากประชาชนในฐานะญาติสนิทของคนในชุมชนท้องถิ่นที่มีความผูกพันกับความเป็นวิถีชีวิตของประชาชน ดังนั้น สิ่งที่ผู้ศึกษาได้รับจึงไม่ใช่แค่เพียงข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการตอบโจทย์การวิจัยเท่านั้น แต่หมายถึงประสบการณ์ใหม่ที่ช่วยเปิดโลกทัศน์ของผู้ศึกษาเกี่ยวกับการเป็นนักการเมือง

เครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

สำหรับการสัมภาษณ์ในการศึกษานี้ ใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างซึ่งมีคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-Ended Question) เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถแสดงความคิดเห็นรวมถึงแง่มุมต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากประเด็นการศึกษานี้เป็นประเด็นที่มีความละเอียดอ่อน โดยเฉพาะผลที่มีต่อความรู้สึกของกลุ่มคนในสังคม ผู้ศึกษาจึงทำได้เพียงการกำหนดแนวคำถามแบบกว้างในบางประเด็น โดยเฉพาะประเด็นคำถามที่ผู้ศึกษาไม่สามารถค้นหาข้อมูลได้ ทำให้การสัมภาษณ์ในครั้งนี้ จำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นทั้งการตั้งคำถามของผู้ศึกษาและการตอบคำถามของผู้ให้สัมภาษณ์ อย่างไรก็ตาม การที่ผู้ศึกษาอาจไม่ได้อธิบายนิยามหรือความหมายของประเด็นหลักของการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งหมายถึงเรื่องของการจัดการ ต่อรอง และ

ควบคุม (ต่อข่าวลือในเชิงผู้ชาย) อย่างชัดเจนก่อนการสัมภาษณ์ ทำให้บางคนให้ข้อมูลในเรื่องแนวทางการจัดการ ควบคุม และต่อรองต่อประเด็นเรื่องข่าวลือในเชิงผู้ชายอย่างครบถ้วน ในขณะที่บางคนให้ความสำคัญกับการตอบคำถามเพียงเรื่องของแนวทางการจัดการซึ่งก็แบ่งเป็นคนที่มีการยกตัวอย่างวิธีการจัดการที่ชัดเจนและกลุ่มตัวอย่างที่มีการพูดถึงแนวทางการจัดการทางอ้อม ซึ่งผู้ศึกษาต้องนำบทสัมภาษณ์ไปสังเคราะห์ก่อนที่จะบันทึกเป็นข้อเท็จจริงในผลการศึกษาต่อไป

แม้ว่าในเบื้องต้น ผู้ศึกษาจะมีความกังวลใจเกี่ยวกับการตอบคำถามของกลุ่มตัวอย่างที่อาจทำให้ข้อมูลที่ได้รับความรอบด้านในการศึกษา แต่เมื่อย้อนกลับมาพิจารณาบทสัมภาษณ์อย่างละเอียดแล้ว กลับพบว่าในเนื้อความที่ได้ มีแง่มุมในเรื่องของวิธีการจัดการ รวมถึงแง่มุมสำคัญในเรื่องอื่น ๆ ซ่อนไว้ นอกจากนี้ ประเด็นคำถามยังมีความเกี่ยวข้องกับการพูดถึงเรื่องทางเพศและประสบการณ์การถูกโจมตีซึ่งนักการเมืองหญิงต้องประสบ ซึ่งบางคนก็ยังคงรู้สึกถึงความเจ็บปวดที่ได้รับ ผู้ศึกษาจึงต้องระมัดระวังในการใช้ภาษาพูดในระหว่างสัมภาษณ์เป็นอย่างมาก สิ่งที่ทำทลายที่สุดในการเก็บข้อมูลภาคสนามสำหรับ การสัมภาษณ์เชิงลึก ก็คือการนำพาผู้สัมภาษณ์ให้เข้ามาสู่การตอบคำถามแบบใช้หัวใจในการตอบ เนื่องจากแม้ว่านักการเมืองหญิงซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้นี้ต่างก็มีประสบการณ์ร่วมกันในการถูกโจมตีด้วยข่าวลือในเชิงผู้ชาย แต่การรับรู้ของผู้ศึกษาเมื่อได้มีโอกาสเข้าสัมภาษณ์ก็เป็นนักการเมืองหญิงแต่ละคนให้ความสำคัญกับเรื่องของข่าวลือที่แตกต่างกัน กล่าวคือ บางคนให้ความสำคัญแม้จะไม่อยากพูดถึง แต่ก็มีบางคนที่คุณเหมือนจะไม่ให้ความสำคัญกับประเด็นในเรื่องดังกล่าว ดังนั้น สิ่งที่ยากสำหรับการสัมภาษณ์นักการเมืองหญิงซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นผู้มีประสบการณ์ทางการเมือง ผ่านการให้สัมภาษณ์ทั้งในเรื่องของประเด็นทางการเมืองโดยรวมหรือประสบการณ์ในเรื่องการถูกกล่าวหาอย่างมากมาย แต่ผู้ศึกษาจะทำอย่างไรให้ผู้ให้สัมภาษณ์ใส่ใจในการตอบให้มากที่สุด หรือได้พูดในสิ่งที่ตรงกับความคิดมากที่สุด ซึ่งสำหรับผู้ศึกษาแล้วอาจจะต้องมีการใช้กลระหว่างการสัมภาษณ์เหมือนกัน เพราะมีบางคนที่ยื่นหน้าต่อการตอบคำถามเดิม ๆ ซึ่งอาจจะมีความเคยถามมาก่อน เช่น การเบี่ยงประเด็นไปพูดถึงสิ่งที่เป็นความภาคภูมิใจของการทำงานทางการเมือง สลับกับการสัมภาษณ์ถึงแนวทางในการจัดการ หรือผลกระทบที่ได้รับการ ถูกกล่าวหา

อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เป็นระยะเวลา 3 เดือน (เดือนธันวาคม 2549-เดือนกุมภาพันธ์ 2550) เนื่องจากประเด็นทางเพศในสังคมไทยเป็นเรื่องที่มีความอ่อนไหวต่อความรู้สึกของคนในสังคม จึงทำให้การขออนุญาตเข้าสัมภาษณ์ต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ให้สัมภาษณ์ อีกทั้งสภาพบริบททางการเมืองที่มีความเปลี่ยนแปลงข้างต้น ซึ่งภายหลังจากได้รับข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้ว ผู้ศึกษาได้ประมวลผลการศึกษาและส่งกลับให้

นักการเมืองหญิงซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างได้พิจารณาเพื่อขอความเห็นชอบในการตีพิมพ์บทความลงในวิทยานิพนธ์ ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือจากนักการเมืองหญิงเป็นอย่างดี

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

สำหรับการศึกษาคั้งนี้ ผู้ศึกษาเลือกกลุ่มประชากรจากบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากกลุ่มบุคคลที่มีความใกล้ชิดต่อประเด็นในเรื่องของข่าวลือในเชิงชู้สาว รวมถึงบุคคลที่มีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นบนเวทีสาธารณะต่อประเด็นการในเรื่องดังกล่าว ซึ่งอาจมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของคนในสังคม กลุ่มตัวอย่างที่เลือกทำการศึกษานั้น แม้ว่าจะไม่สามารถแสดงความเป็นตัวแทนของประชากรทั้งหมดในสังคม แต่ก็ถือได้ว่าเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีความเกี่ยวข้องกับการถกเถียงในเรื่องการถูกโจมตีด้วยข่าวลือเชิง ชู้สาวในสังคมไทย จำนวน 6 คน ดังต่อไปนี้

1. คุณหญิงสุดารัตน์ เกตุราพันธ์ (อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์)
2. น.ส.จณิสตา ลิวเฉลิมวงศ์ (อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคชาติไทย)
3. ดร.ณหทัย ทิวไผ่งาม (อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคไทยรักไทย)
4. นางมุกดา พงษ์สมบัติ (อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดขอนแก่น พรรคไทยรักไทย)
5. น.ส.รังสิมา รอดรัศมี (อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดราชบุรี พรรคประชาธิปัตย์)
6. นางปวีณา หงสกุล (อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคไทยรักไทย)

เพื่อให้การศึกษามีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้ศึกษายังได้เลือกสัมภาษณ์บุคคลอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษาในคั้งนี้ รวมถึงนักวิชาการด้านสตรีศึกษาเพื่อขอทราบความคิดเห็นและทัศนคติที่มีต่อประเด็นดังกล่าวจำนวน 2 คน ดังนี้

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์ (นักวิชาการ)
2. คุณชวีดา วาทินชัย (สื่อมวลชน)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาคั้งนี้ ได้กำหนดแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 วิธี คือ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) เพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการนำมาเป็นข้อมูลสนับสนุนและเป็นความรู้ขั้นพื้นฐาน ซึ่งข้อมูลที่ใช้มาจากเอกสารประเภทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องประกอบไปด้วย

1.1 หนังสือทั่ว ๆ ไป รวมถึงคู่มือ เอกสารประกอบคำบรรยาย เอกสารประกอบจากงานสัมมนาต่าง ๆ หนังสือแปล และหนังสือพิมพ์รายวัน

1.2 รายงานการวิจัย บทความ รายงานการศึกษา เอกสารทางวิชาการที่นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการในประเด็นที่ศึกษาโดยเฉพาะ

1.3 วิทยานิพนธ์ ถือว่าเป็นงานวิจัยรูปแบบหนึ่งที่ผู้วิจัยนำข้อมูลบางส่วนมาใช้เพื่ออ้างอิงในงาน

1.4 วารสาร เป็นวารสารที่มีการนำเสนอบทความทางวิชาการที่สำคัญ

1.5 ภาพข่าวรวมถึงความคิดเห็นของประชาชนผ่านเว็บไซต์

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) โดยการสัมภาษณ์บุคคล (Oral History) ที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นศึกษา มีกลุ่มเป้าหมายซึ่งประกอบด้วย กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบ และผู้ที่มีความเกี่ยวข้องหรือมีความสนใจในประเด็นเรื่องดังกล่าวในแวดวงทางวิชาการ และแวดวงสื่อสารมวลชน

การนำเสนอผลการศึกษา

การนำเสนอผลการศึกษา แบ่งรายละเอียดออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสัมภาษณ์เพื่อสอบถามถึงทัศนคติจากกลุ่มตัวอย่างที่เลือกศึกษา นำมาบรรยายโดยใช้กรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ในการศึกษา

2. การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อเชื่อมโยงกับการนำเสนอเนื้อหาจากข้อมูลเอกสารและข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ

ชำนาญการหอสมุด